

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Інститут суспільства

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Університету

Протокол № 4 від 28.04.2016

Вчений секретар

Л.В. Анісімова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Інституту суспільства

Протокол № 8 від 20.04.2016 р.

Вчений секретар

О.В. Акіліна

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ**

**НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
ГАЛУЗІ ЗНАТЬ 03 ГУМАНІТАРНІ НАУКИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 033 ФІЛОСОФІЯ
спеціалізація «Соціальна філософія та філософія історії»
«Філософія освіти»**

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри філософії

Протокол № 11 від 1 квітня 2016 р.

Завідувач кафедри О.С. Александрова

Київ – 2016

Укладачі: д філос. н., проф. О.С. Александрова;
к. філос. н., доц. Л.А. Овсянкіна;
к. філос. н., доц. Ю.В. Омельченко.

Рецензенти:

М.Г. Тур – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка;

Н.Д. Ковальчук – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Соціальна філософія та філософія історії: Програма вступного іспиту в аспірантуру зі спеціальності 09.00.03 / Укл. О.С. Александрова, Л.А. Овсянкіна, Ю.В. Омельченко – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 23 с.

У змісті програми вступного іспиту в аспірантуру зі спеціальності 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» відображено вимоги, що ставляться до об'єму необхідних знань із курсу, а також надана рекомендована основна і додаткова література, необхідна для опрацювання під час підготовки до іспиту.

ЗМІСТ

Вступ	4
I. Зміст навчальної дисципліни	5
II. Рекомендована література	11
III. Питання для підготовки й складання вступного іспиту зі спеціальності 09.00.03 «Соціальна філософія та філософі історії»	20
IV. Критерії оцінювання знань з курсу	22

Програма складена кафедрою філософії Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка з урахуванням вимог щодо об'єму професійних знань, які мають продемонструвати ті, хто бажають вступити в аспірантуру зі спеціальності 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії».

Мета іспиту – встановити глибину необхідних знань претендента зі спеціальності та рівень його підготовки до самостійної науково-дослідної роботи.

Під час вступного іспиту претендент має продемонструвати чітке розуміння основного **завдання** соціальної філософії та філософії історії, яке полягає в науковому аналізі соціально-філософських та філософсько-історичних ідей, а також **мети наукових розвідок** зі спеціальності «Соціальна філософія та філософія історії» – дослідження специфіки та тенденцій суспільного розвитку, визначення історичного контексту соціальних феноменів, аналіз соціальних явищ в контексті філософії історії та ін.

В галузі соціальної філософії та філософії історії необхідно показати вміння оперувати такими питаннями, як соціальна форма, соціальна система, соціально-історичні зміни, історичний процес та ін.

Претендентові на вступ в аспірантуру зі спеціальності 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» необхідно детально володіти питаннями, що висвітлюють суть соціальної філософії та філософії історії як філософських дисциплін, специфіку історичного становлення соціального знання і пізнання, рушійні сили історичного розвитку.

I. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН)

ТЕМА 1. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ЯК ОНТОЛОГІЯ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ

Поняття суспільства як соціального організму. Індивідуальне та суспільне. Соціальні відносини і соціальна система суспільства.

Предмет і функції соціальної філософії. Специфіка і логіка соціального пізнання (врахування суб'єктивного фактору, історичність, складність і динамізм соціальних явищ). Емпіричний і теоретичний рівні соціального пізнання. Проблема методу в соціальній філософії (діалектика, системний підхід, синергетика). Соціальна філософія й інші соціальні науки (соціологія, політологія, культурологія, релігієзнавство та ін.).

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ (ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЕРЕДИНИ XIX СТ.)

Циклічне бачення соціального часу у Ведах: від Золотого віку Сатья-юга до Залізного віку Калі-юга. Непорушна система варн як основа давнього індійського

суспільства. Соціальна складова концепцій сансари і карми.

Даоський принцип “невтручання” (у вей) як основа суспільної гармонії. Конфуціанський ідеал суспільної згоди. Китайська школа фа цзя (легісти) як приклад авторитарного адміністрування суспільства.

Давньогрецький поліс як громадська община та форма місцевого самоуправління. Поняття «громадянин» і «громадянське суспільство» в античному полісі. Зародження і становлення полісної демократії. Причини занепаду полісів. Соціально-філософські погляди Платона та його вчення про ідеальну державу. Соціально-філософські погляди Аристотеля: обґрунтування «середнього класу». Етико-соціальний ідеал Епікура та епікурейців. Поняття гедонізму та евдемонізму. Стоїцизм як ідейна основа бачення людини і суспільства періоду римської античності. Аскеза, апедевсія та автаркія кініків.

Суспільство в Середні віки: два світи – церковний і світський. Становлення теологічного бачення суспільства: Августин та його вчення про рівність. Первинність церкви над державою в концепції Томи Аквінського. Вплив есхатологічних ідей на суспільство в добу Середньовіччя.

Соціально-філософська парадигма епохи Відродження: вихід світського з тіні церковного. Економічні і суспільно-політичні причини занепаду феодалізму. Проблеми взаємодії влади і громадян у вченні Н. Макьявеллі про державу. Перші соціальні утопії: Т. Мор, Т. Кампанелла.

Соціально-філософські ідеї вождів Реформації. Поняття «солдата Господа» в доктрині Ж. Кальвіна. Вчення Ж. Бодена про державу та суверенітет.

Становлення капіталістичних відносин. Механістичний погляд на людину і суспільство. Суспільство «Нової Атлантиди» Ф. Бекона. Становлення поняття природного права: Г. Гроцій. Теорія суспільного договору: Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо. Соціально-філософський ідеал Б. Спінози. Суспільство як сім'я у концепції Д. Юма. Людина як суспільна істота в соціально-філософських теоріях доби Просвітництва. Розподіл влад у соціальній теорії Ш.-Л. Монтеск'є. Соціальний ідеал «філософа на троні». Соціальні утопії XVIII-XIX ст. (К. Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен та ін.).

Соціально-філософські ідеї представників німецької класичної філософії. Антропологізм Л. Фойєрбаха. Соціологічна інтерпретація суспільства: О. Конт, Г. Спенсер, Дж.С. Міль. Соціально-філософська доктрина марксизму: діалектика суспільного розвитку.

ТЕМА 3. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ (З 2 ПОЛОВИНИ XIX СТ. ДО СУЧАСНОСТІ)

Передумови «весни народів» та розвиток етнонаціональних соціально-філософських теорій. Соціальна аксіологія неокантіанців.

Ф. Ніцше як соціальний філософ. Психологічний напрямок у соціально-філософській думці: Г. Лебон, Г. Тард, З. Фройд, К.-Г. Юнг, Ж. Лакан. Феноменологічна соціологія.

Критика тоталітаризму й авторитаризму у творчості неомарксистів:

А. Грамші, Г. Маркузе, Г. Арендт, Г. Лукач, Т. Адорно, Е. Блох, К. Мангейм та ін. Погляди на суспільство Ю. Габермаса. Соціально-філософська концепція фемінізму: протофемінізм, суфражизм, сучасний фемінізм: С. де Бовуар, М. Мід, Ю. Крістева, Б. Фрідан та ін. Постколоніалізм.

Проблема людського вибору у філософії екзистенціалізму. Основні соціально-філософські позиції постмодернізму: «машина бажань» та номадологія Ж. Дельоза і Ф. Гваттарі, криза метанаративів Ж.-Ф. Ліотара, деконструктивізм Ж. Дерріда, соціальна міфологія Р. Барта, «біополітика» та «генеалогія влади» М. Фуко, аналіз суспільства споживання і теорія гіперреальності як знакової форми симуляції соціальної реальності Ж. Бодріяра, «сферологія» П. Слотердайка, ідея соціальної науки П. Вінча.

ТЕМА 4. ВІТЧИЗНЯНА СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА

Погляд на суспільство та його історію у філософській думці Київській Русі. Соціально-філософські погляди представників братств, Острозької школи та Києво-Могилянської академії. Боротьба проти окатоличення України як суспільний феномен.

Кордоцентрична філософія Г. Сковороди. Соціально-філософські погляди Т. Шевченка. Зародження національно-демократичної ідеології: кирило-мефодіївці та «громадівці». Соціально-філософські погляди М. Драгоманова та Б. Грінченка Соціально-філософські погляди українських філософів-правників: Б. Кістяківський, М. Туган-Барановський. Ідейні засади українського державницького націоналізму: М. Міхновський, В. Липинський, Д. Донцов, Ю. Липа, М. Сціборський та ін.

Переосмислення соціально-філософської доктрини марксизму в Україні: І. Франко, О. Терлецький, С. Подолинський, М. Грушевський, В. Винниченко, націонал-комуністи С. Мазлах, В. Шахрай, М. Хвильовий. Трансформація марксизму в умовах тоталітарної радянської держави. Соціально-філософські теорії в українській діаспорі: Д. Чижевський, В. Шаян, І. Огієнко, О. Кульчицький, І. Лисяк-Рудницький та ін.).

ТЕМА 5. ЕКОНОМІЧНА СФЕРА СУСПІЛЬСТВА

Праця і виробництво у суспільному житті людей. Суспільне виробництво і його структура. Людина як суб'єкт суспільного виробництва. Продуктивні сили і виробничі відносини. Форми власності і проблема соціальної нерівності. Причини появи капіталізму та капіталістичного суспільства: К.Маркс, М.Вебер, В.Зомбарт. Людина у світі планової та ринкової економіки. Поняття конкуренції. Вчення про закриті й відкриті суспільства А.Бергсона та К.Р.Поппера. Глобалізм та антиглобалізм.

Філософія техніки та її значення у розумінні динаміки соціальних процесів (О. Шпенглер, Е. Юнгер, П. Енгельмайер, К. Ясперс, М. Гайдеггер, Ж. Еллюль, Л. Мамфорд). Технооптимізм і технопесимізм. Сутність НТР. Концепції постіндустріального та інформаційного суспільства (Р. Арон, В. Ростой,

З. Бжезинський, Д. Белл, Г. Кан, А. Тоффлер, А. Турен, Й. Масуда, Ж. Фураст'є, М. Маклюєн та ін.).

ТЕМА 6. СОЦІАЛЬНА СФЕРА СУСПІЛЬСТВА

Суть соціального. Поняття «соціальна сфера». Раціональна та ірраціональна природа соціального. Соціальний час і соціальний простір. Соціальні спільноти: рід, плем'я, сім'я, народність, нація, політична нація. Школа «психології народів». Штучне формування наднаціональної спільноти «радянський народ» за часів СРСР. Проблеми становлення української політичної нації.

Структура суспільства: класові і стратифікаційні концепції диференціації суспільства (К. Маркс, П. Сорокін, Т. Парсонс, Р. Мертон). Комунікативні зв'язки у суспільстві. Сучасний соціальний ескапізм як втеча від реальності.

ТЕМА 7. ПОЛІТИЧНА СФЕРА СУСПІЛЬСТВА

Сутність політичного життя суспільства, його елементи та галузі. Філософські проблеми влади, її структура і типи (раціональний, традиційний і харизматичний). Органічна, теократична і договірна теорії походження держави.

Політична система і політичні інститути. Сутність і види політичних режимів. Форми політичного правління. Політичні конфлікти. Революційний та еволюційний розвиток суспільства. Політична еліта: теорія еліт: В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс. Соціально-філософське підґрунтя громадянського суспільства. Проблема насилля в політиці та політична практика ненасильницького руху. Плюралізм і демократія.

Основні політичні ідеології: зародження, розвиток та сучасні трансформації. Меркантилізм та утилітаризм як ідейні засади лібералізму: Дж. Бентам, А. Сміт, Д. Рікардо, А. де Токвіль. Неолібералізм: Ф. фон Гаєк, Л. фон Мізес, Дж. Кейнс, Чиказька школа та ін. Основні засади консерватизму: Е. Берк, Л. де Бональд, Ж. де Местр, Ф. Ліст. Сучасний консерватизм: Ю. Евола, Р. Генон, К. Шмітт, Л. Штраус, та ідеї представників «консервативної революції». Ідеологічне підґрунтя фашистської ідеології: соціальний клерикалізм Ш. Моррасса та «Аксьон франсез», італійський фашизм Б. Муссоліні, нацизм та неонацизм. Соціалізм – від соціалістичних і комуністичних утопій до спроб втілення цієї ідеології на практиці. Сучасні ліві ідеології: троцькізм, маоїзм, постмарксизм, ситуаціонізм та автономізм.

Соціал-демократизм: Ф. Лассаль, Е. Бернштейн, К. Каутський. Християнський соціалізм та теологія звільнення. Соціально-політична концепція анархізму як суспільного ідеалу безначалля (П.Ж. Прудон, М. Штірнер, М. Бакунін, П. Кропоткін та ін.). Український анархізм в роки громадянської війни. Географічний детермінізм і геополітика (Ш. Монтеск'є, Г. Бокль, Ф. Ратцель, К. Ріттер, Р. Челлен, К. Гаусгоффер, Г. Маккіндер, А. Мехен, євразійська концепція та ін.). Україна на геополітичній карті світу: Захід, Росія чи буферна зона.

ТЕМА 8. ДУХОВНА СФЕРА СУСПІЛЬСТВА

Сутність і зміст духовного життя суспільства. Елементи духовного життя суспільства (духовна діяльність, духовні стосунки, духовне спілкування, духовне споживання). Філософське осмислення людської свободи. Необхідність і свобода. Індивідуальна та суспільна мораль. Норми суспільної моралі. Співвідношення моралі і права. Галузі духовного життя суспільства. Поняття ідеології. Релігійне життя суспільства: людина у пошуках віри. Поняття свободи віри, догматизму та релігійного фундаменталізму.

Суспільна свідомість, її еволюція, структура та форми. Закономірності духовного життя суспільства. Критерії розвитку та показники функціонування духовного життя суспільства. Поняття та функції духовної культури. Соціальна філософія про масову свідомість (Г. Лебон, С. Московичі). Проблема маніпуляції масовою свідомістю.

ТЕМА 9. АНТРОПОСОЦІОГЕНЕЗ

Людина і природа. Поняття антропогенезу і теорії походження людини: креаціонізм та еволюціонізм. Становлення людини як соціальної істоти. Біологічне і соціальне у людині. Зародження соціального біологізму: Т. Мальтус, Ч. Ломброзо, соціал-дарвінізм, віталізм, расова антропологія: А. Гобіно, Х.С. Чемберлен, Ж. де Лапуж. Соціальна демографія.

Органічна теорія Г. Спенсера. Антропологічні концепції: еволюціонізм Е. Тейлора, Л. Моргана, Дж. Фрезера, соціокультурна і соціально-функціоналістська антропологія Е. Дюркгейма, Ф. Боаса, Б. Малиновського, М. Мосса, Л. Леві-Брюля, структурна антропологія К. Леві-Строса).

Особливості філософського осмислення проблеми антропосоціогенезу (теорія ноосфери Е. Леруа і В. Вернадського, російський космізм, християнський еволюціонізм П. Тейар де Шардена). Теорія етногенезу Л. Гумільова.

Поняття екології, соціальної екології та екологічної культури. Сучасна екофілософія (гіпотеза Геї Дж. Лавлока, «глибинна екологія» А. Нейса, радикальна екологія «Грінпіс» та екоанархізм М. Букчина). Коеволюція як спільна еволюція людського суспільства і природи. Глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення.

ТЕМА 10. КУЛЬТУРОГЕНЕЗ

Суть і структура культури. Людина у світі культури. Культура і цінності: структура цінностей і рівні культури. Суперечність між природою і культурою. Єдність і багатоманітність культур, культурний плюралізм. Історичні типи культур. Типологія культур. Масова культура, субкультура, традиційна культура, контркультура. Елітарна і масова культура, поняття кризи культури (А. Вебер, Х. Ортега-і-Гассет, М. Бердяєв).

Концептуальні підходи до визначення культури у сучасній культурології. Ігрова концепція культури Й. Гейзинги. Взаємопроникнення культур і

мультикультуралізм.

Гене́за культури. Теорії локальних культур (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі). Протиставлення культури і цивілізації. Поняття цивілізації. Цивілізації Сходу і Заходу: головні риси і відмінності. Конфлікт цивілізацій у концепції С. Хантингтона. Сучасна глобальна цивілізація та проблема розчинення в ній самобутніх етнонаціональних культур.

ТЕМА 11. ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ. ЕВОЛЮЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ СВІДОМОСТІ

Філософія історії: предмет, об'єкт, методологія. Історіософія та історіографія. Закони та рушійні сили історії. Суб'єкти історичного процесу. Діалектика історичного розвитку. Роль особистості в історії. Свобода і відповідальність в історії.

Ідея соціального та історичного прогресу. Рушійні сили, критерії та напрямки прогресу. Ідеал та його роль в розумінні перспектив історичного розвитку. Прогрес і регрес. Погляд на соціальний прогрес в історії соціальної філософії: антипрогресизм античної філософії, християнська ідея морального прогресу, прогресизм доби Просвітництва (Ж. Кондорсе), теорія прогресу І. Канта, концепція прогресу Г. Гегеля як розвитку світового духу, ідеї циклічності та історичного колообігу, прогрес як еволюція жорстокості (М. Енгельс). Перспективи історичного прогресу та його межі. Соціальна еволюція і соціальна революція. Прогностика і футурологія. Діяльність Римського клубу.

ТЕМА 12. ФІЛОСОФІЯ У ПОШУКАХ СЕНСУ ІСТОРІЇ

Циклічність історії у Полібія. Есхатологічна ідея історії Августина. Хіліастичне вчення Йоахіма Флорського про три царства. Історичний провіденціалізм в концепції Ж. Боссюе. Історичний колообіг у концепції Дж. Віко і теорія «вічного повернення». Філософія історії Вольтера. Філософсько-історична концепція Й. Гердера. Концепція Г. Гегеля про історичні та неісторичні народи як підґрунтя євроцентризму. Історична школа Л. Ранке. Культурно-історична школа І. Тена. Історицизм (В. Дільтей, Е. Трьольч, Г. Ріккерт, Г. Зіммель та ін.) та його критика К.Р. Поппером. Формаційний підхід до розуміння історії в марксизмі. Ідея історії Р. Колінгвуда. Екзистенційна концепція сенсу і призначення історії К. Ясперса.

Сучасні концепції філософії історії: «Школа анналів» (М. Блок, Л. Февр, Ф. Бродель та ін.), аналітична філософія історії А. Данто, метаісторія Г. Вайта, мікроісторія (Е.Ле Руа Ладюрі, К. Гінзбург, Н. Земон Девіс та ін.), історія повсякденності (П. Бурдйю, М. де Серто), неоконсервативна школа філософії історії Й. Ріттера, інтелектуальна історія (А. Лавджой, Ф. Анкерсміт).

Філософія історії в Україні: М. Грушевський, Д. Яворницький, М. Брайчевський та ін.

II. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії (Західноєвропейський контекст): підручник для студ. вищих навч. закл. / В.П. Андрущенко; М-во освіти України, Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т вищої освіти АПН України. – Київ: Тандем, 2000. – 416 с.
2. Аренд Г. Становище людини. – Львів: Літопис, 1999. – 254 с.
3. Арістотель. Категорії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.88–98.
4. Арістотель. Метафізика. – К.: Основи, 2000 – 247 с.
5. Арістотель. Нікомахова етика / Пер. з давньогр. В. Ставнюк. – К.: Аквілон-плюс, 2002. – 480 с.
6. Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. – К.: Основи, 2000. – 239 с.
7. Артемюк Б. Філософські проблеми суспільного розвитку. – К.: Абрис, 2008. – 176 с.
8. Асмус В.Ф. Диалектика необходимости и свободы в философии истории Гегеля // Вопросы философии. – 1995. – №1. – С.52–69.
9. Афанасенко В.С., Горлач М.І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищ. шк. – Х.: Прапор, 2007. – 687 с.
10. Белл Д. Настання постіндустріального суспільства // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.419–431.
11. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989. – 608 с.
12. Беседы и суждения Конфуция. – СПб.: ООО «Издательство «Кристалл»», 1999. – 1120 с.
13. Бех В.П. Генезис соціального організму країни: монографія / В. П. Бех. – Запоріжжя : Просвіта, 2000. – 288 с.
14. Бойченко І.В. Філософія історії. Підручник. – К.: Основи, 2000. – 246 с.
15. Бэкон Ф. Новый Органон // Бэкон Ф. Сочинения. В 2-х т. – Т.1. – М.: Мысль, 1991.
16. Валлерстайн И. Конец знакомого мира. Социология XXI века: Пер. с англ. В.Л. Иноземцева. – М.: Логос, 2003. – 236 с.
17. Валлерстайн И. После либерализма: Пер. с англ. В.Л. Иноземцева. – М.: Логос, 2003. – 256 с.
18. Валлерстайн И. Социальное измерение вечно? Ничто никогда не меняется? // Социс. – 1997. – №1. – С.8–21.
19. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму: Пер. з нім. – К.: Основи, 1994. – С.38–69.
20. Вернадський В. Декілька слів про ноосферу // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.217–225.

21. Вернадский В.И. Научное мировоззрение // На переломе: философские дискуссии 20-х годов. – М.: Политиздат, 1990. – С.180–203.
22. Вільчинський Ю. Філософія історії: теорія взаємопроникнення часу і вічності. – К.: Поліграфкнига, 2009. – 360 с.
23. Габермас Ю. Структурні перетворення суспільної відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство: Пер з нім. – Львів: Літопис, 2000. – 318 с.
24. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну. – К.: Основи, 2001. – 245 с.
25. Гадамер Г.-Г. Істина і метод: Пер. з нім. В 2 т. Т.1.: Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. – К.: Юніверс, 2000. – 464 с.
26. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.432–443.
27. Гегель Г. В.Ф. Философия истории. – СПб.: Наука, 2000. – 247 с.
28. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.99–112.
29. Гегель. Феноменологія духу // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.480–490.
30. Гейзинга Й. Природа і значення гри як явище культури. Гра й змагання як чинники формування культури. Ігровий елемент сучасної культури // Homo ludens / Йоган Гейзінга. – К.: Основи, 1994. – С.7–241.
31. Гердер Й.Г. Мова і національна індивідуальність // Націоналізм. Антологія. – К.: Смолоскип, 2000. – С.37–46.
32. Гидденс Э. Устройство общества. – М.: Академический проект. – 2005. – 528 с.
33. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. – К.: Дух і літера, 2000. – 600 с.
34. Гринин Л.Е. Государство и исторический процесс. Политический срез исторического процесса. – М.: Прогресс, 2007. – 270 с.
35. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философии // Вопросы философии. – 1986. – №3. – С.102–145.
36. Г'юм Д. Трактат про людську природу. – К.: Всесвіт, 2004. – 550 с.
37. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі. – К.: Лібра, 2003. – 216 с.
38. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Міркування стосовно наук. Головні правила методу // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.59–73.
39. Дильтей В. Типи світогляду і уявлення їх у метафізичних системах // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.150–162.

40. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / АН СССР, Ин-т философии; Общ. ред. и вступит. статья А.Ф. Лосева. – М.: Мысль, 1979. – 620 с.
41. Донцов Д. Дух нашої давнини. – К.: МАУП, 2005. – 568 с.
42. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу // Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посібник / Упоряд. М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русин, А.К. Бичко та ін. – К.: Либідь, 1993. – С.379–380.
43. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. – М., 1991. – 576 с.
44. Энгельс Ф. Людвіг Фейербах і кінець класичної німецької філософії // Маркс К., Энгельс Ф. Твори. У 50 т. – К.: Політвидав України, 1980. – Т.21. – 245 с.
45. Энгельс Ф. Діалектика природи // Маркс К., Энгельс Ф. Твори. У 50 т. – К.: Політвидав України, 1980. – Т.20. – С.319–576.
46. Згуровський М.З. Сталий розвиток у глобальному і регіональному вимірах: Аналіз за даними 2005 р. – К.: Політехніка НТУУ "КПІ", 2006. – 85 с.
47. Зотов А.Ф. Современная западная философия. – М.: Высшая школа, 2001. – 784 с.
48. Иноземцев В.Л. Расколота цивилизация. – М.: Academia-Наука, 1999. – 724 с.
49. Калініченко М. Влада громадянського суспільства: монографія / М. Калініченко. – Суми : Університетська книга, 2006. – 175 с.
50. Камю А. Бунтівна людина / Камю А. Вибрані твори. У 3-х т. – Т.3. Ессе / Пер. з фр. – Харків: Фоліо, 1997. – С.181–438.
51. Камю А. Міф про Сізіфа. Есе про абсурд // Читанка з історії філософії. Кн. VI. Зарубіжна філософія ХХ ст. / За ред. Г.І. Волинки. – К.: Довіра, 1993. – С. 139–144.
52. Кант І. Критика чистого розуму // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.113–122.
53. Кант І. Критика практичного розуму. – К.: Юніверс, 2004. – 240 с.
54. Кант И. Прологомены ко всякой будущей метафизике, могущей появиться как наука // Антология мировой философии. Т. 3. – М.: Мысль, 1971. – 760 с.
55. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество, культура. [пер. Б.Э. Верпаховского]. – М.: Государственный институт. Высшая школа экономики, 2000. – 607 с.
56. Кассирер Э. Дослідження людини. Вступ до філософії культури // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.174–186.
57. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество, культура. [пер. Б.Э. Верпаховского]. – М.: Государственный институт. Высшая школа экономики, 2000. – 607 с.
58. Кіндратець О.М. Політичні детермінанти сталого розвитку. – Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2007. – 256 с.

59. Кіндратець О.М. Формування суспільства сталого розвитку: проблеми і перспективи. – Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2003. – 382 с.
60. Козловські П. Постмодерна культура // Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрями (Хрестоматія). – К.: Либідь, 1996. – С.245–294.
61. Копнін П. Гносеологічні та логічні основи науки // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.334–343.
62. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. – К.: Грамота, 2007. – 576 с.
63. Кримський С.Б. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? // Кримський С.Б. Запити філософських смислів. – К.: ПАРАПАН, 2003. – С.8–21.
64. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світогляд. аналіз. / Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. – 2-е вид. – К.: Знання України, 2005. – 580 с.
65. Кун Т. Структура наукових революцій: Пер. с англ. – М.: АСТ, 2001. – 605 с.
66. Кьєркегор С. А. Болєзнь к смерти // Кьєркегор С. Страх и трепет. – М.: Республика, 1993. – С.251–350.
67. Ларцев В.С. Социокультурный генезис личности (социально-философский анализ). – К.: Принт-Экспресс, 2002. – 360 с.
68. Ленін В.І. Матеріалізм і емпіріокритицизм // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.187–193.
69. Липа Ю. Призначення України. – Львів: Просвіта, 1992. – 245 с.
70. Локк Дж. Два трактати про врядування // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.561–573.
71. Луман Н. Общество как социальная система. – М.: Логос, 2004. – 232 с.
72. Мак'явеллі Н. Державець // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.549–560.
73. Мамардашвили М. Философия – это сознание вслух // Мамардашвили М. Сознание и цивилизация. Тексты и беседы. – М.: Логос, 2004. – С.87–103.
74. Мамардашвили М. Картезіанські роздуми. – К.: Стілос, 2000. – 311 с.
75. Мангайм К. Ідеологія та утопія: Пер. з нім. – К.: Дух і літера. 2008. – 370 с.
76. Маркс К. До критики політичної економії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.414–418.
77. Маркс К. Приватна власність і комунізм. Різні етапи розвитку комуністичних поглядів. Грубий, зрівняльний комунізм і комунізм як соціалізм, що збігається з гуманізмом // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.514–525.

78. Маркузе Г. Ерос і цивілізація // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.470–478.
79. Маркузе Г. Одномерный человек. – М.: REFL-book, 1994. – 331 с.
80. Михальченко Н.И. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? – К.: Изд. ин-та Высшей школы, 2001. – 440 с.
81. Мід Д.Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста / Пер. з англ. та передмова Т. Корпало. – К.: Український Центр духовної культури, 2000. – 416 с.
82. Назаретян А.П. Цивилизационные кризисы в контексте универсальной истории. (Синергетика- психология-прогнозирование): Пособие для вузов. – М.: Мир, 2004. – 367 с.
83. Ніцше Ф. Генеалогія моралі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.132–140.
84. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського досвіду. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.
85. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.457–469.
86. Парсонс Т. Система современных обществ: Пер. с англ. – М.: Аспект-пресс, 1997. – 270 с.
87. Платон. Держава / Пер. з давньогрец. Д. Коваль. – К.: Основи, 2000. – 355 с.
88. Платон. Діалоги / Пер. з давньогрец. – К.: Основи, 1999. – 395 с.
89. Платон. Бенкет. Тімей // Читанка з історії філософії. Книга І. Філософія Стародавнього світу. – К.: Довіра, 1993. – 327 с.
90. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: В 2 т. – К.: Основи, 1994. – Т.2.– 494 с.
91. Поппер К. Злиденність історизму. – К.: Абрис, 1994. – 192 с.
92. Пригожин І. Порядок із хаосу: новий діалог «людини з природою» // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.344–353.
93. Проблеми сталого розвитку України: Зб. наук. доповідей / НАН України; Наукова рада НАН України з проблем навколишнього середовища і сталого розвитку. – К.: БМТ, 2001. – 424 с.
94. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация: Пер. с англ. – М.: Когито-Центр, 2002. – 396 с.
95. Рассел Б. Людське пізнання. Його сфера та межі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.321–333.
96. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій. Герменевтичні нариси // Генеза. – 1994. – №1. – С.46–60.
97. Рікер П. Сам як інший. – К.: Дух і літера, 2002. – 456 с.

98. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. – К.: Port-Royal, 2001. – 583 с.
99. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.206–216.
100. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології: Пер. з фр. В. Лях, П. Таращук. – К.: Основи, 2001. – 835 с.
101. Саух П.Ю. ХХ століття: Підсумки. – Вид. 2-ге, доповн. і перероб. – К.: "МП Леся", 2009. – 284 с.
102. Саух П.Ю. Україна на межі тисячоліть: трансформація духу і випробування національним буттям. – Рівне: Волинські обереги, 2001. – 219 с.
103. Сенека Л. Моральні листи до Луцілія / Пер. з латин. А. Содомори. – К.: Основи, 1999. – 603 с.
104. Соловьев В.С. Оправдание добра. – М.: Республика, 1996. – 479 с.
105. Сорокин П. Соціальна стратифікація и мобільність. Соціальна і культурна мобільність // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.444–456.
106. Сорокин П.А. Главные тенденции нашего времени. – М.: Наука, 1997.– 457 с.
107. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підруч. для вищ. навч. закл. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – К.: Генеза, 2006. – 354 с.
108. Социальная философия: Учебник / Барулин В.С. – М.: Гранд, 2002. – 560 с.
109. Социальные знания и социальные изменения [Текст] : монография / Ин-т филос.; Отв. ред. В.Г. Федотова. – Москва, 2001. – 284 с.
110. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат / Пер. з лат. В. Литвинова. – К.: Основи, 2005. – 237 с.
111. Спосіб життя. Стани суспільства. Соціальні верстви. Соціальне освоєння. Суспільство // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис. 2002. –742 с.
112. Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія / Міжнародний фонд "Відродження" / В.Лях (упоряд.). – К.: Либідь, 1996. – 384 с.
113. Таран В.О., Зотов В.М., Резанова Н.О. Соціальна філософія: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.
114. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. – М.: Наука, 1987. – С. 228–235.
115. Тойнбі А. Дослідження історії. – К.: Основи, 1995. – 236 с.
116. Тоффлер Е. Третя хвиля: Пер. з англ. – К.: Всесвіт, 2000. – 480 с.
117. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Пер. с англ. – М.: АСТ, 2003.– 669 с.

118. Тоффлер Э., Тоффлер Х. Революционное богатство. Как оно будет создано и как оно изменит нашу жизнь. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2007. – 569 с.
119. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І.Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009. – 278 с.
120. Філософія: світ людини: Курс лекцій: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. / В.Табачковський, М.Булатов, Н.Хамітов. – К.: Либідь, 2004. – 426 с.
121. Філософія історії: Навч. посіб. / Т.І.Ящук. – К.: Либідь, 2004. – 246 с.
122. Философия социальных и гуманитарных наук. Учебное пособие для вузов / Под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Академический Проект, 2008. – 733 с.
123. Фіхте Й.Г. Що таке народ у вищому розумінні цього слова і що таке любов до Батьківщини // Націоналізм. Антологія. – К.: Смолоскип, 2000. – С. 46–55.
124. Фойєрбах Л. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.250–260.
125. Франк С.Л. Духовные законы общества. – М.: Республика, 1992. – 511 с.
126. Франк С.Л. Душа людини // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.502–513.
127. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
128. Фрейд З. Я та Воно // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.293–302.
129. Фрейд З. Вступ до психоаналізу. – К.: Основи, 1998. – 709 с.
130. Фромм Е. Анатомія людської деструктивності // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.270–279.
131. Фромм Э. Искусство любить // Фромм Э. Психоанализ и религия; Искусство любить; Иметь или Быть?: Пер. с англ. – К.: Ника-Центр, 1998. – С.97–186.
132. Фромм Э. Бегство от свободы. – М.: Прогресс, Универс, 1995. – 253 с.
133. Фуко М. Археологія знання: Пер. з фр. – К.: Основи, 2003. – 326 с.
134. Фукуяма Ф. Довіра: соціальні добродії і шлях до розквіту // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.538–548.
135. Хакен Г. Синергетика: Иерархия неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах. – М.: Мир, 1985. – С.12–45.
136. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций // Полис. – 1994. – №1. – С.33–48.

137. Цицерон М. Про державу; Про закони; Про природу богів / Пер. з латин. В. Литвинова. – К.: Основи, 1998. – 476 с.
138. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – К.: Орій, 1992. – 230 с.
139. Швейцер А. Культура і етика // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.609–621.
140. Шелер М. Місце людини в Космосі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.261–269.
141. Шеллінг Ф. Про відношення реального та ідеального в природі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.194–205.
142. Шинкарук В.І. Світогляд і філософія // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.163–173.
143. Шопенгауэр А. Свобода воли и нравственность. – М.: Республика, 1992. – 447 с.
144. Шпенглер О. Присмерк Європи. Нариси морфології світової історії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С.587–596.
145. Штанько В.І. Філософія і методологія науки: Навч. посіб. для магістрантів та аспірантів вищ. навч. закл. – Х.: ХНУРЕ, 2002. – 292 с.
146. Щюц А., Лукман Т. Структури життєсвіту. – К.: Український Центр духовної культури, 2004. – 560 с.
147. Юнг К.-Г. Архетип и символ. – М.: Ренессанс, 1991. – 386 с.
148. Юнг К.-Г. Проблема души нашего времени. – М.: Академический проект, 2007. – 288 с.
149. Ясперс К. Психологія світоглядів / Пер. з нім. О. Кислюк, В. Осадчук. – К.: Юніверс, 2009. – 464 с.
150. Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер. с нем. – М.: Республика, 1994. – 527 с.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Большой энциклопедический словарь: философия, социология, религия, эзотеризм, политэкономия / Главн. науч. ред. и сост. С.Ю. Солодовников. – Мн: МФЦП, 2002. – 587 с.
2. Булатов М.О. Філософський словник. – К.: Стілос, 2009. – 575 с.
3. Всемирная энциклопедия: Философия / Главн. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. – 1312 с.
4. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К.: Основи, 2003. – 472 с.
5. Європейський словник філософій: Бібліографічний опис: Том 1. / Під кер. Барбари Кассен – К.: Дух і літера, 2009. – 576 с.

6. Історія філософії. Словник / Заг. ред. В.І. Ярошовця. – К.: Знання України, 2005. – 1200 с.
7. Мала енциклопедія етнодержавознавства. НАН України. Інститут держави і права ім. В.М.Корецького; Редкол.: Ю.І.Римаренко (відп. ред.).– К.: Генеза, Довіра, 1996. – 942 с.
8. Новая философская энциклопедия: в 4-х т. / Ин-т философии РАН; Научно-ред. совет: предс. В.С. Степин, заместители предс. А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин, уч. секр. А.П. Огурцов. – М. : Мысль, 2001. – 1258 с.
9. Новейший философский словарь: 3-е изд., исправл. – Мн.: Книжный дом, 2003. – 1280 с.
10. Современный философский словарь / Под. ред. В.Е. Кемерова. – М.; Бишкек: Одиссей, 1996. – 1253 с.
11. Тлумачний словник основних філософських термінів / Петрушенко В.Л. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2009. – 264 с.
12. Убальдо Н. Иллюстрированный философский словарь / Пер. с ит. – М.: БММ АО, 2006. – 584 с.
13. Філософська думка в Україні: Біобібліографічний словник /Авт. кол.: В.С. Горський, М.Л. Ткачук, та ін. – К.: Пульсари, 2002.– 224 с.
14. Філософія: ідеї, ідеології, персоналії: Ілюстрований енциклопедичний довідник / Укл. Ю.В. Омельченко. – К.: Ракша М.О., 2009.– 296 с.
15. Філософія: Словник-довідник: Навчальний посібник / Надольний І. Ф., Черушева Г. Б., Пархоменко В. В. та ін. – 2-е вид., доп., випр. і перероб. – К.: Дельта, 2009. – 284 с.
16. Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник / Авт.-упоряд.: Л.В. Губерський, В.П. Андрущенко, М.І. Бойченко та ін. – К.: Знання України, 2002.
17. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук та ін.; НАНУ, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
18. Філософський словник соціальних термінів / Ред. рада Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Кремень В.Г. та ін., 3-тє вид., доп. – К. – Харків: Р.И.Ф., 2005. Соціальна філософія в системі наукового знання.

III. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ Й СКЛАДАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 09.00.03 – СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

1. Поняття суспільного і соціального у філософії.
2. Суспільство і соціум. Суспільство як система.
3. Специфіка соціального пізнання.
4. Головні методологічні принципи соціальної філософії.
5. Основні поняття та категорії соціальної філософії.
6. Поняття суспільства в соціально-філософських поглядах мислителів Стародавнього Світу.
7. Філософсько-етична думка епохи еллінізму.
8. Вчення про державу Платон й Арістотеля: порівняльний аналіз.
9. Специфіка становлення соціальної філософії в епоху Середньовіччя.
10. Проблеми державності в соціальній філософії епохи Відродження.
11. Філософія Просвітництва у XVIII ст.
12. Німецька класична філософія про людину і суспільство.
13. Історизм: його зародження та основні позиції.
14. Сутність діалектико-матеріалістичного розуміння суспільства в марксизмі.
15. Українська соціально-філософська думка XVIII-XIX ст.
16. Українська соціально-філософська думка першої половини XX ст.
17. Соціально-філософські ідеї українських «шестидесятників».
18. Переосмислення ролі людини і суспільства у повоєнній європейській філософії (екзистенціалізм, персоналізм, неомарксизм, постмодернізм).
19. Основні філософські концепції суспільства.
20. Основні сфери суспільного життя.
21. Рушійні сили та суб'єкти суспільного розвитку.
22. Економічна сфера суспільства.
23. Соціальна сфера суспільства.
24. Сутність духовного життя суспільства.
25. Політична сфера суспільства.
26. Співвідношення природного і соціального в житті суспільства.
27. Еволюція філософських поглядів на природу суспільства.
28. Природне середовище життєдіяльності суспільства, його вплив на суспільне життя.
29. Географічний детермінізм. Філософське обґрунтування геополітичних концепцій.
30. Концепція соціальної стратифікації.
31. Суспільна свідомість та її роль у житті суспільства.
32. Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія.
33. Техніка як соціокультурний феномен.
34. Людина як суб'єкт соціального процесу.
35. Духовне виробництво, його специфіка.
36. Культура як суспільно-історичний феномен.
37. Культурний простір і час як форми буття людини.

38. Соціалізація і персоналізація людини як процес освоєння і творчості культури.
39. Наука, мистецтво, мораль – способи відтворення основних параметрів людського буття.
40. Технологічні і соціальні революції, проблема їх співвідношення.
41. Концепція “ідеальних типів” М. Вебера.
42. Соціальна диференція Г. Зіммеля.
43. Розуміння суспільства як соціальної системи Т. Парсонсом.
44. Соціально-філософські погляди П. Сорокіна.
45. Теорія масового суспільства (Г. Лебон, Г. Тард, Х. Ортега-і-Гассет та ін.).
46. Проблема історичного детермінізму в різних філософських концепціях.
47. Філософія історії. Її предмет, об’єкт та проблеми історичного пізнання.
48. Діалектика свідомого і стихійного у розвитку історії.
49. Філософія історії Г. Гегеля.
50. Неокантіанська філософія історії (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт).
51. Нелінійний та лінійний характер історичного розвитку суспільства.
52. Концепція стадій економічного росту У. Ростоу.
53. А. Тойнбі про коловорот локальних цивілізацій.
54. Теорія «осьового часу» К. Ясперса.
55. Проблематика «кінця історії» у працях Ф. Фукуями.
56. Філософсько-історична концепція Дж. Віко.
57. Філософсько-історична концепція М. Данилевського.
58. «Історична морфологія» О. Шпенглера.
59. Концепції соціальної дії і комунікативної дії в сучасній соціальній філософії.
60. «Кінець соціального» у філософії Ж.Бодріяра.
61. Формаційний та цивілізаційний підходи до розгляду історії.
62. Ідея суспільного прогресу і регресу.
63. Сутність сучасної цивілізації, її особливості, суперечності.
64. Проблема свободи історичного вибору та історичної відповідальності.
65. Глобальні пролеми людства та варіанти їхнього вирішення.
66. Перспективи історичного розвитку людства.
67. Соціально-філософський зміст постановки питання про причини, характер, і наслідки глобальних проблем ХХ ст.
68. Проблема етногенезу в контексті історико-еволюціоністських концепцій суспільно-історичного процесу.
69. Громадянське суспільство і держава: проблема взаємодії.
70. Тоталітаризм, деспотія, демократія як соціальні явища.
71. Сутність і структура суспільної свідомості.
72. Соціально-філософські дослідження процесів формування, функціонування та зміни суспільних ідеалів і цінностей.
73. Сучасні соціально-філософські концепції освіти.
74. Сім’я як соціальний інститут: суперечності і тенденції розвитку.
75. Поняття ідеології та її вплив на суспільну свідомість.
76. Соціальні утопії як феномен соціальних очікувань

77. Розуміння соціального часу в соціально-філософській традиції.
78. Структура національної свідомості.
79. Соціальна революція та еволюція. Сучасні концепції модернізації суспільства.
80. Категорія діяльності та її структура. Місце категорії діяльності в системі філософських знань.
81. Проблема загальнолюдських цінностей в сучасній соціальній філософії.
82. Філософські дослідження проблем творчості та її соціальної і культурної обумовленості.
83. Особливості соціальної екології та основні напрямки її розвитку.
84. Соціальний конфлікт як проблема соціальної філософії.
85. Мова як соціальний феномен. Соціолінгвістика.
86. Соціально-філософські дослідження влади і лідерства.
87. Соціокультурна реальність, її структурні рівні.
88. Сутність і значення гри як явище культури в концепції Й. Гейзінги.
89. Ноосфера як простір соціального буття людини.
90. Сучасна філософія історії (А. Данто, Ф. Анкерсміт, П. Слотердайк та ін.).

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З КУРСУ:

Оцінка *«відмінно»* ставиться, якщо претендент повно і правильно відповідає на питання, виявляє розуміння завдань сучасної соціальної філософії та філософії історії, демонструє своє особисте ставлення до них, виявляє виражену суб'єктивну позицію, вільно оперує знаннями з соціальної філософії та філософії історії, демонструє вміння розглядати проблему в загальному контексті міждисциплінарного підходу, порівнювати і оцінювати різні наукові підходи, виділяти проблеми, виникаючі суперечності, перспективи. Виклад питання базується на сучасному знанні суті соціальної філософії та філософії історії, проблем їх формування і розвитку, підкріплюється посиланнями на ключові роботи фахівців у цій галузі. Претендент виявляє знання соціально-історичного процесу, ключових понять; розуміє закономірності і принципи розвитку сучасного соціально-філософського та філософсько-історичного знання. Вільно веде діалог із членами комісії, користується сучасною філософською і науковою лексикою.

Оцінка *«добре»* ставиться, якщо претендент недостатньо глибоко і докладно представляє та оцінює різні підходи до даної проблеми. Для його відповіді характерна недостатня інтеграція міждисциплінарних знань, при поясненні сучасних проблем соціальної філософії та філософії історії допускається деяка еkleктичність знань, неповнота аналізу і слабка аргументованість власної точки зору. Відповідь на питання білету базується на знанні сучасних соціально-філософських та філософсько-історичних концепцій, проте спостерігається деяка суперечність методолого-теоретичних позицій. Претендент проводить взаємозв'язки висловлюваного теоретичного матеріалу з галуззю свого наукового дослідження. Діалог із членами комісії під час відповіді на запитання носить науково-філософський характер, відповіді претендента обгрунтовані, мова грамотна, з використанням сучасної філософської і наукової лексики. У викладенні теоретичних положень є неістотні неточності і недоліки.

Оцінка *«задовільно»* ставиться, якщо претенденту важко розкривати окремі положення сучасної соціальної філософії та філософії історії, відповідних теорій і концепцій. Положення, що висувуються, декларуються, але недостатньо аргументуються, не розкривається суть відмінностей концептуальних підходів. Відповідь на питання не має чіткого теоретичного обгрунтування, носить переважно описовий характер. У викладі матеріалу допускаються істотні помилки, відповідь носить репродуктивний характер і не відображає особистого ставлення претендента до висловлюваного знання, відповідь побудована не логічно, для чого постійно вимагаються уточнюючі запитання екзаменаторів. Претендент відчуває труднощі під час відповіді на запитання членів комісії, підміняючи наукове обгрунтування проблем міркуванням практично-побутового плану, характерні неточності у використанні філософської і наукової термінології.

Оцінка *«незадовільно»* ставиться, якщо претендент не володіє сучасним соціально-філософським та філософсько-історичним знанням, його думки є поверховими та слабо аргументованими. Відсутнє розуміння міждисциплінарних

зв'язків. Відповідь на запитання не має теоретичного обґрунтування, розкривається не в повному обсязі, виклад є нелогічним. При відповіді претендент виявляє незнання та нерозуміння більшої частини матеріалу, передбаченого програмою кандидатського іспиту, допускає істотні помилки, претенденту важко в їх виправленні навіть у разі запитань-уточнень екзаменаторів. Наукове обґрунтування проблем підміняється міркуваннями життєвого плану, в мові переважає побутова лексика, спостерігаються значні неточності у використанні філософської і наукової термінології.